

De Akensche geschiedschrijver Christiaan Quix en de oudste Annales Rodenses.

.....

Habent sua fata libelli.

Zoals bekend is, bevindt zich het handschrift van de middeleeuwsche Annales Rodenses in de handschriftenafdeeling van de staatsbibliotheek te Berlijn. Het zal onze lezers wellicht interesseeren, hoe deze geschiedkundige bron, die voor de kennis van de vroege middeleeuwen zoo belangrijk is, daar terecht gekomen is. Het doel van dit artikel is dan ook dit in het kort aan te toonen, voor zoover de gebrekkige gegevens dit mogelijk maken.

Toen de alles vernielende storm der Fransche revolutie, die bisdommen, vorstendommen, koninkrijken, ja zelfs het duizendjarige Roomsche Duitsche Rijk wegvaagde, ook de aloude abdij Kloosterrade dreigde mee te sleuren, trachtte men daar alle waardevolle schatten, die hier in de loop der eeuwen vergaard waren, vooral de kostbare handschriften en het omvangrijke archief der abdij, bijtijds in veiligheid te brengen. Deze archivalia werden, zooals S. P. Ernst ons mededeelt, over de Rijn naar Duitschland gebracht. We lezen namelijk in het tweede deel van zijn „Histoire de Limbourg” p. 248 a, 1: „... Voilà ce que nous avons pu copier de cette lettre, qui se trouvait dans un registre de cet abbé (bedoeld is Joannes de Berensberg), *lorsqu'il fallut, à l'arrivée des armées républicaines, faire passer en Allemagne ce registre avec les autres papiers des archives de l'Abbaye de Rolduc...*” Zeer waarschijnlijk kunnen wij dan ook aannemen, dat de laatste abt van Kloosterrade, Peter Joseph Chaineux, die de gelden van 't klooster alsmede de plannen van de kolenmijnen der abdij over de Rijn in veiligheid bracht, ook 't waardevolle kloosterarchief meegenomen heeft. Na de dood van den abt te Münster i/W. werden de archivalia weer teruggebracht en kwamen nu in 't bezit van den pastoor van Afden S. P. Ernst. Onder de documenten bevond zich ook het perkamenten hand-

schrift van de Annales Rodenses, dat zeker 't waardevolste stuk was van 't oude kloosterarchief. Op 11 October stierf de verdienstelijke schrijver van de „Histoire de Limbourg”, en zijn literaire nalatenschap werd — zooals ons zijn confrater en opvolger in de parochie Afden, Johann Joseph Kruyder, de 29ste Januari mededeelt — overhandigd aan den neef van Ernst, F. Tervagne, bankier te Luik, die volgens de laatste wensch van den overledene de „Histoire de Limbourg” moest uitgeven. Waar 't kloosterarchief direct na Ernst's dood gebleven is, kan men niet met zekerheid vaststellen; maar we mogen wel aannemen, dat het voorloopig nog in de pastorie van Afden bewaard werd, waar nu de vroegere kanunnik Kruyder, de exécuteur-testamentair van S. P. Ernst, als diens opvolger z'n intrek nam. Negen jaar later is het handschrift der Annales in 't bezit van den Akenschen geschiedschrijver Christiaan Quix, die 't plan koesterde de Annales Rodenses uit te geven. Hoe 't manuscript hem in handen viel en wie 't hem ter leen gaf — want daarom kan 't toch alléén gegaan zijn — is op 't oogenblik niet uit te maken. Misschien zullen de akten van het Staatsarchief te Münster daaromtrent eenmaal opheldering brengen¹⁾.

Alvorens de verdere lotgevallen na te gaan van ons handschrift, dat door Quix in 't middelpunt der belangstelling van de toenmalige wetenschap geplaatst werd, willen wij den geachten lezer iets over 't leven en de beteekenis van den Akenschen geschiedschrijver Christiaan Quix mededeelen²⁾.

1) Vergelijk 't voortreffelijk artikel: „Eenige opmerkingen over de oudste Annales Rodenses” in de „Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg” 1912, van Dr. van Gils, die over Quix misschien wel wat te streng oordeelt.

2) Wie meer wensch te weten over de veelbewogen levensloop van dezen geschiedvorscher, verwijzen we naar het artikel van Dr. C. Wacker: „Leben und Werke des Aachener Geschichtschreibers Christian Quix, Aachen 1891”. Afzon-

De familie Quix woonde vroeger in Wijnandsrade, in het land van Valkenburg. Eén tak dezer familie vestigde zich in de eerste helft der 18de eeuw in Hoensbroek en daar werd Christiaan Quix op 8 October 1773 geboren.

Om een degelijke godsdienstige en wetenschappelijke opvoeding te verwerven werd hij op 10-jarige leeftijd door zijn vrome ouders naar Aken gestuurd, waar hij in het z.g. „Marianische Lehrhaus”, dat na de opheffing der Jezuitenorde in de plaats gekomen was van 't voormalige gymnasium dezer orde, z'n gymnasiale studiën begon.

Toen hij deze beëindigd had nam de 19-jarige Quix 't besluit theologie te gaan studeeren en in de orde te treden van de Carmelieten. Nadat hij meerdere jaren in verschillende kloosters dezer orde te Keulen, Aken en Frankfort a. M. had vertoefd en z'n studies voltooid, werd hij de 8ste October 1795 te Keulen priester gewijd.

De door de Fransche revolutie veroorzaakte woelingen verdreven echter den jongen ordesgeestelijke uit de beschouwende rust van zijn kloostercel, en zoo ontmoeten we Quix na de opheffing van zijn klooster als huisleeraar en rector bij een rijke familie te Raeren bij Eupen.

In 1802 legde hij deze functie neer, en vertrok naar Aken, waar hij een lagere school stichtte. Toen nu enkele jaren later aldaar een openbare école sécondaire opgericht werd, kreeg Quix aan deze school een vaste aanstelling als leeraar in geschiedenis, aardrijkskunde en latijn, en na de machtsovername door Pruisen en de hervorming van het onderwijs in die stad werd hij benoemd tot leeraar aan 't stedelijk gymnasium. Wegens zijn toenemende hardhoorigheid werd Quix op zijn verzoek in 1823 gepensioneerd, en nu wijdde hij zich geheel en al aan het verzamelen en onderzoeken op 't gebied van de lokale Akensche geschiedenis, waarmee hij reeds vroeger met groote toewijding begonnen was. Als vrucht dezer werkzaamheid verscheen een reeks voortreffelijke geschrif-

delijke editie van de „Mitteilungen des Vereins für Kunde der Aachener Vorzeit”, IV 1891. Van deze voortreffelijke uiteenzetting heb ik in deze levensschets gebruik gemaakt.

ten over 't verleden der stad Aken en omgeving, die van den schrijver groote financiële offers vroegen, want hij moest ze op eigen kosten uitgeven. Zodoende leed hij herhaaldelijk aanzienlijke verliezen, gezien de geringe belangstelling van de toenmalige Akensche kringen voor dergelijke publicaties. De artikelen van Quix waren vooral hierom verdienstelijk, omdat de geleerde schrijver steeds het oorkonden-materiaal uit zijn rijke verzamelingen eraan toevoegde.

Ook als stadsbibliothecaris, waartoe hij in 1833 werd benoemd, en waardoor hij in nauwe relatie kwam met 't stadsarchief, verwierf Quix groote verdiensten.

De dood maakte tenslotte een einde aan deze rustelooze wetenschappelijke werkzaamheid. 13 Januari 1844 werd hij opgeroepen tot 'n beter leven³⁾.

Het ligt buiten 't bestek van ons onderzoek nader in te gaan op de talrijke werken van den geschiedschrijver Quix. Hetgeen ons hier enkel interesseert is zijn verhouding tot de Annales Rodenses. Zooals reeds boven vermeld is, waren deze vermoedelijk na de dood van Ernst in zijn bezit geraakt. De jonge geschiedvorschcr Quix voelde zich bijzonder tot den beduidend ouderen Ernst getrokken. Hij koesterde voor deze een groote vereering en nam hem als historicus tot voorbeeld. Hij noemt hem den „kritischen geschiedschrijver” en beroemt zich herhaaldelijk op zijn vriendschap met Ernst⁴⁾. Ook stond Quix met den opvolger van Ernst, pastoor Kruyder, in briefwisseling, zooals

³⁾ In aansluiting hieraan zij nog vermeld, dat Quix ook groote kennis bezat op 't gebied der dierkunde, vooral op 't gebied der inheemsche vogelenwereld. Zoo bezat hij een waardevolle collectie opgezette vogels, die hij nog tijdens z'n leven aan het destijds onder Luik behoorende Seminarie Rolduc verkocht. Zooals zulks met zoo vele andere dingen 't geval was, kwam ook deze collectie later in St. Truien terecht.

⁴⁾ Dat ook Ernst hem z'n vertrouwen schonk blijkt uit 't feit, dat hij Quix toestond z'n geschriften in te zien. Dit was een geluk: want daardoor werden de werken van Ernst tegen de manipulaties van 'n gewetenloos plagiator beschermd. Toen n.l. een zekere heer von Reiffenberg de aandacht op zich vestigde door de publicatie van de door Ernst nagelaten geschriften, gaf Quix in 1835 de titels uit van de nog niet in druk verschenen historische werken van z'n overleden vriend, en redde op deze wijze diens auteurschap.

A nescit. non debet contempnari. Et utroq; suâ sententiâ affirmante, orta est int̄ eos tanta uerborum
 disceptatio, ut prior recederet loco, & fr̄s remaneret sine prioris suffragio, donec descendit illuc
 fridencus quasi illis consulturus, & ad ep̄m, pelucens electus ex eis unû quasi adpromouendû, suscepit
 ipse locû, sine consilio tam̄ & assensu possessoris & fr̄is. Unde contigit eû nec hîc nec ibi acceptû fuisse
 se nec partî.

~~anno dñi incarnationis. m. ccc. lxxviii. Cap. xxxviii.~~ **I** n hys sunt tenebræ obscuræ cum sole
 in toto orbe circa meridiem, quasi integra die hora, luna existente xvii. iiii. Jonas August. vi.
 Nam tunc uedit in nocte apparuerunt stelle, & uolucres celi auolauer, & terra maduit uire, conuersusq;
 homines ingenti pauore, operati sunt ultimû diem accidisse. Nec ergo tenebræ iste casu accidisse,
 neq; solis eliminande sunt eclipsis fuisse, eû eclipsis ut dicunt solaris, circa tricesimâ lunæ etatem,
 quando luna ad candê qui sol uerit lineâ uenerit, & se illi nubiloso corpore suo obsecerat, solet
 euenire.

H ac enî die magis ut ferebatur conflictus int̄ thurocos & serosolimitanos est factus, a mane
 dia usq; usq; meridiem compugnantib; & tunc conuulsus cessit, & pisset pentus ut dixerunt nã
 creterat, nisi qd̄ p̄dicat incidentib; tenebris, suos suberant dñs dñs.

A mbrosio de phisicis, qui fuit ministerialis theodrici comitis de hama, dedit ecclesie uinea quâuis mo
 dia, que apud Bodenthorph est sita, ipse uero ob̄ viii. k. of. ii.

~~anno dñi incarnationis. m. ccc. lxxviii. Cap. xxxviii.~~ **M**anifestata est int̄ fridencû & fr̄os
 illa incurabilis discordia, adherentib; illi ad huc quibzdam quasi ex pietate paterna, eû non estimarent
 eû audiri posse ab ecclesiâ. Et cû int̄ se non possent conuenire, facta illi appellatione, presentauerunt se
 ep̄o cû questionib; grauis querimonie, sed ipse nichil uidebat inde curare.

NOORD-WEST GEVEL.

WEER ZIJN ONZE VIJVERS GEVULD!

blijkt uit de volgende brief aan pastoor Kruyder, die een antwoord is op een vraag aangaande de wetenschappelijke nalatenschap van Ernst⁵⁾.

Hochwürdiger, verehrtester Herr!

Als Antwort auf dero Geehrtes vom 27 dieses habe die Ehre zu erwidern, dasz gemäss Verordnung und Willen des abgelebten Pastors Ernst seligen Andenkens das Manuskript enthaltend die Geschichte der Province Limburg gleich seinem Herrn Vetter F. Tervagne, Banquier zu Lüttich, zugeschickt worden. Dieser sollte nach Meinung des Verstorbenen die Auflage besorgen. Drey Bänd in 4° waren schon ins Reine, am Vierten fehlte noch wohl Einiges, vielleicht auch nicht ganz abgeschrieben; unterdessen wir sammelten hier alles, was nur einigen Bezug darauf hatte, zusammen und schickten es an Ort und Stelle. Am 3 November 1820 erhielt ich von Lüttich aus gegenseitigen Brief. Nachher hab ich mich, so viel möglich, erkundiget, ob vielleicht noch irgendwo was in Händen eines Kopisten sich befände, ohne doch was zu entdecken. Einige der Kopisten bezweifelten sogar diese angeblichen Lücken; in wieweit ihre Bezweiflung gegründet, weiss ich eben nicht. Gewiss ist, dass dieses Werk ohne merkliche Unkosten, Mühe etc. nicht vors Publikum gebracht werden kann. Ob nun je etwas daraus werden wird, weiss ich ebenfalls nicht⁶⁾.

Meines Erachtens müsste selbst die belgische Regierung sich es angelegen sein lassen, eine mit so vieler Mühe, Kenntnis, Wahrheitsliebe und in soweit vollständige Geschichte eines Ihrer Länder mit den umlie-

genden oder angrenzenden in Verbindung stehende zum Druck zu befördern; allein, das Nichtswerthige scheint heut zu Tag vors Ernsthafterem den Vorzug zu haben. Was Herr Ernst über die Salm'sche Familie geschrieben, hat er derselben dazumal zugeschickt; so viel als sie mit der limburgischen in Verbindung steht, findet sich auch in derselben Geschichte. Hier finden sich übrigens keine merkwürdige Manuskripten des Verewigten mehr.

Genehmigen Sie gefälligst meine unterthänigste Empfehlung, der ich die Ehre habe mit ausgezeichnete Hochachtung zu seyn

Dero gehorsamster und
unterthänigster Diener

J. J. KRUYDER, Pastor.

Afden, den 29sten Jänner 1822.

Zoo zien we Quix onvermoeid in de weer, terwijl hij overal naar nieuwe bronnen zoekt om deze voor zijn lokale geschiedvorsching te gebruiken.

Wanneer ook al het meerendeel der Aken-sche burgerij onverschillig stond tegenover zijn werkzaamheid en vooral tegenover zijn geschriften, toch smaakte hij 't genoeg, dat z'n wetenschappelijke arbeid elders bij leidende persoonlijkheden in de historische wetenschappen erkend werd.

Hij stond immers in drukke gedachtenwisseling met mannen als de geleerde bibliothecaris uit Frankfort, Johann Friedrich Bömer, de archivaris Lacomblet van 't stadsarchief te Dusseldorf, de universiteitsprofessor Eduard Lavalleye te Luik en de „Geheime Regierungsrat" Pertz, de hoofd-bibliothecaris van de koninklijke Bibliotheek te Berlijn.

Deze laatste had tezamen met den oudstaatsminister Freiherrn von Stein een vereeniging gesticht, die zich tot taak gesteld had 't historisch bronnenmateriaal te publiceeren, dat voor de geschiedenis van het middeleeuwsche Rijk zoo belangrijk was: de bekende „Monumenta Germaniae Historica".

Dat in zoo'n omvangrijke verzameling de Annales Rodenses, als zijnde een der gewichtigste vroeg-middeleeuwsche bronnen van 't Westen, niet mochten ontbreken, was

⁵⁾ Deze en ook de volgende brieven zijn ontleend aan de literaire nalatenschap van den geschiedschrijver Quix in het stadsarchief te Aken Nr. 480, alsook aan 't werk: Johannes Janssen: Briefe und kleinere Schriften, 3 Bnd. Freiburg i.B. 1868, Verlag Herder.

⁶⁾ Met 't drukken van de Histoire de Limbourg werd in 1837 begonnen en in 1840 was men er mee klaar. Het zevende deel, de oudste Annales Rodenses, benevens de voortzetting hiervan door Heyendal volgens een handschrift uit St. Truien, verscheen eerst in 1852. De uitgave werd verzorgd door M. E. Lavalleye in opdracht der familiesleden van Ernst.

voor alle historici van die dagen een uitgemaakte zaak. Daarom ligt het voor de hand, dat Quix, die immers in 't bezit was van het origineele handschrift, en in woord en geschrift op de groote beteekenis ervan wees, weldra met de leidende persoonlijkheden in de geschiedenis-wetenschap in levendige gedachtenwisseling trad over de *Annales Rodenses*.

Wij willen nu eenige uittreksels uit de correspondentie van Quix uit deze periode nagaan, voorzoover deze op ons handschrift betrekking heeft. Zoo schrijft Böhmer uit Frankfort op 15 April 1831 in een brief aan Quix: 7):

„Was Sie mir von den *Annales Rodenses* schreiben, hat mich sehr angezogen. Ich wünschte sehr zu wissen, ob sich dieses Werk nicht zur Aufnahme in die *Monumenta Germaniae Historica* medii aevi eignete. Könnte ich es nicht zur Einsicht erhalten, oder wollten Sie nicht vielleicht eine nähere Nachricht mit einigen Proben geben, damit ich bei der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde im entsprechenden Falle geeignete und mit Ihnen zu verabredende Anträge stellen könnte?”

In een postscriptum van 'n andere brief van Böhmer van de 3de Augustus 1832 heet het 8):

„Ihren gütigst verheissenen Nachrichten über die *Annales Rodenses* und dortige Kaiserurkunden entgegensehend, bestehe ich hochachtungsvollst

Euer Wohlgeboren gehorsamster
Dr. BÖHMER.”

Op 1 Augustus 1834 schrijft Böhmer 9):

„. . . . Vielleicht liessen sich Ihre Seite 56 erwähnten *Annalen von Klosterrath* nach Ihrer Bearbeitung und natürlich auch ganz als Ihr Werk in die Serie aufnehmen. Dadurch würde der Absatz befördert werden, und die Druckkosten nähme ich wohl auf

7) Janssen o.c. deel 2, pag. 192.

8) Vgl. handschrift Nr. 480 in 't stadsarchief te Aken en Wacker o.c. pag. 25. Janssen geeft merkwaardigerwijze deze brief niet.

9) Vgl. handschrift Nr. 480 in 't stadsarchief te Aken. Noch Janssen, noch Wacker maken van deze brief gewag.

mich, da ich im Stande bin dem Vaterland dergleichen Opfer zu bringen. Um jedoch die Sache noch näher überlegen zu können, müsste ich etwas über den Umfang dieser *Annalen* wissen. Wollten Sie mich von der Anzahl der erforderlichen Druckbogen in Kenntnis setzen, so würde ich weiter zu sehen. . . .”

Uit bovenstaande citaten uit de brieven van Böhmer blijkt, dat Quix den beroemden geschiedvorscher een levendige belangstelling had ingeboezemd voor de *Annales Rodenses*, die destijds slechts in 'n beperkte kring van geleerden bekend waren. Van de andere kant schijnt 't, dat Quix geen gevolg heeft gegeven aan 't verzoek van Böhmer hem 't handschrift der *Annalen* ter inzage te zenden. Ook schijnt Quix innerlijk afwijzend gestaan te hebben tegenover een later aanbod van Böhmer om de *Annales Rodenses*, in een door Quix te verzorgen uitgave, op te nemen in de door hem uit te geven verzameling van geschiedbronnen uit het Rijnland¹⁰⁾. Quix liep namelijk met het plan rond om de *Annales* zelf uit te geven, en hij hoopte, dat zijn uitgave dan later in de *Monumenta Germaniae Historica* zouden opgenomen worden¹¹⁾. En inderdaad verscheen in 1836, in opdracht van Quix, een gedrukte uitnoodiging om in te teekenen op een door hem voorgenumen uitgave der *Annales Rodenses*, van de volgende inhoud:

Invitation à la souscription des *Annales de Rolduc*.

ANNALES RODENSES

Les *Annales* non imprimées de la ci-devant abbaye nommée Klosterrath ne sont pas moins importantes pour l'histoire des pays entre le Rhin, la Meuse et la Moselle, que pour l'histoire universelle du moyen âge. Elles nous éclairissent la véritable origine historique des comtes de Clève et de la Gueldre, des seigneurs de Wassenberg et Heins-

¹⁰⁾ 't Beroemde werk van Böhmer: *Geschichtsquellen Deutschlands*, in 3 deelen, verscheen in 1843, 1845 en 1853. De *Annales Rodenses* werden tengevolge van de terughoudendheid van Quix er niet in opgenomen.

¹¹⁾ De *Annales Rodenses* zijn later werkelijk in de *Monumenta* opgenomen, maar niet in een uitgave van Quix, maar van Pertz en Wattenbach.

berg etc. De même formeront-elles un supplément considérable à l'histoire du onzième et du douzième siècle des pays-bas, surtout de la Flandre etc., et la géographie du moyen âge ne sera pas moins enrichie par elles. Ces annales commencent par l'an 1104 et finissent en 1156. Elles sont écrites sur des parchemins en folio dans la langue latine par un contemporain. Un des membres de la dite abbaye en a fait la continuation depuis l'an 1156—1700 après les documents et les archives. Les noms des villes, villages, bourgs etc. seront expliqués par une table géographique; aussi ajoutera-t-on les documens qui concernent la matière. L'ouvrage paraîtra, aussitôt que la subscription garantira les frais très-considérables, savoir par livraisons (l'ouvrage entier sera composé de six à sept livraisons) de 10 feuilles au prix très-modéré de 3 francs la livraison. Celui qui signera pour dix exemplaires en aura le onzième gratis. Messieurs les souscripteurs sont priés d'écrire lisiblement leur nom, état et domicile, et de les adresser franco de port au soussigné ou à Messieurs J. A. Mayer et Somerhausen, libraires, rue de la Madelaine No 39 à Bruxelles.

Aix-la-Chapelle, le Fév. 1836.

L'éditeur

CHRETIEN QUIX

ancien professeur du collège et bibliothécaire de la ville ¹²⁾.

Naar deze intekening verwijst een andere brief van Böhmer van 28 Dec. 1835, waarin hij schrijft ¹³⁾: „... Ich werde bei der obengenannten Buchhandlung nun noch ausdrücklich auf die Annales Rodenses subskribieren, die mir willkommen sein sollen, zumal da diese Separatausgabe nach Ihrer Äusserung der Aufnahme in die Monumenta Germaniae nicht hinderlich sein wird....”

De door Quix aangekondigde uitgave der Annalen vond bij het publiek niet voldoende weerklank; het getal dergenen, die in Duitschland, België en Nederland inteeken-

den was te gering, en zoo kwam er van deze voorgenomen publicatie der Annales Rodenses niets terecht.

Intusschen waren de voorbereidingen voor de uitgave der Monumenta flink gevorderd, en nu liet Geheimrat Pertz door Böhmer bij Quix informeerden, of en onder welke voorwaarden hij bereid was de Annalen voor dit groote werk ter beschikking te stellen. Böhmer kweet zich van deze taak en schreef op 27 Febr. 1840 aan Quix: ¹⁴⁾.

„Herr Archivrat lässt sich Ihnen empfehlen. Er hatte mir schon voriges Jahr aufgetragen, Sie zu befragen, unter welchen Bedingungen Sie die Benutzung der Annales Rodenses für die Monumenta Germaniae gestatten wollten. Es wäre eigentlich zu wünschen, dass Sie das Original an eine öffentliche Bibliothek verkauften, z.B. an die Bibliothèque de Bourgogne zu Brüssel, welche fortwährend Handschriften kauft und bereits eine alte Abschrift Ihrer Annales Rodenses besitzt, wie kürzlich Bethmann, welcher Holland und Belgien für unsere Gesellschaft bereiset, gefunden hat....”

De in deze brief vermelde medewerker aan de Monumenta Germaniae Historica, Bethmann, die in opdracht van het genootschap Nederland en België bezocht om daar in de archieven een onderzoek in te stellen naar verdere handschriften en bronnen voor de Monumenta, had zich in Luik tot E. Lavalleye gewend, den in de aanvang reeds genoemden uitgever van Ernst's Histoire de Limbourg. Hij verkeerde n.l. in de meening dat deze in 't bezit was van 't origineele handschrift der Annales Rodenses. Daarop heeft de volgende brief van Lavalleye uit 't jaar 1843 betrekking ¹⁵⁾:

Mon cher ami,

Monsieur Bethmann, l'un des collaborateurs de la collection qui se publie sous la direction de Mr. Pertz vous remettra la présente. Ce savant est venu à Liège croyant que j'avais l'original des Annales Rodenses;

¹²⁾ Stadsarchief Aken, handschrift Nr. 480.

¹³⁾ Stadsarchief Aken, handschrift Nr. 480, niet bij Janssen en Wacker.

¹⁴⁾ Stadsarchief Aken, handschrift Nr. 480, niet bij Janssen en Wacker.

¹⁵⁾ Stadsarchief Aken, handschrift Nr. 480.

je lui ai dit que vous en étiez possesseur. Je vous serais personnellement obligé, si vous aviez la complaisance de lui en donner communication.

Votre affectionné
E. LAVALLEYE.

Hierop stelde zich Bethmann persoonlijk met Quix in verbinding, maar zonder succes. Quix stond het handschrift niet af; waarschijnlijk hoopte hij nog altijd de uitgave onder meer gunstige omstandigheden persoonlijk te kunnen verzorgen. Zoover zou het echter niet meer komen. Ook in zijn overige werkzaamheden werd Quix steeds meer door toenemende ouderdomszwakte belemmerd, waardoor zijn oude kwaal, zijn hardhoorigheid, voortdurend toenam. Zoo doende trok deze, door leed verteerde man, zich meer en meer uit 't openbare leven terug, en slechts enkele vrienden zochten hem in zijn eenzaamheid op. Zijn toestand ging zienderoogen achteruit, en tenslotte stierf hij op 13 Januari 1844 aan algeheel verval van krachten.

De nalatenschap van Quix, speciaal de oorkonden en manuscripten, waaronder ook ons handschrift, kwamen krachtens testament in 't bezit van zijn neef, den heer Hubert Quix te Vetschau bij Aken. In een huis op de markt te Aken stalde deze alle oorkonden, akten en manuscripten uit en noodigde alle belangstellenden uit deze eens in te zien, omdat hij van plan was heel de wetenschappelijke nalatenschap van zijn oom aan de meestbiedenden te verkoopen.

De toenmalige Oberbürgermeister van Aken, tot wien Hubert Quix zich op de eerste plaats gewend had, gaf den stadsarchivaris Laurent opdracht de documenten nauwkeurig te onderzoeken en hun waarde te schatten. Deze kweet zich van zijn opdracht en bood namens de stad 100 Taler voor de heele nalatenschap. Directeur Peters van Rolduc, die overigens vriendschappelijke relaties met den overledene onderhouden had, bood voor de vier origineele perkament-vellen der Annales Rodenses alleen 50 Taler¹⁶⁾.

¹⁶⁾ De volgende brief, kort voor Quix's dood aan hem gericht, die weliswaar niet betrekking heeft op de Annales Rodenses, is misschien toch

Dit bod vond Hubert Quix veel te laag. Bovendien wilde hij de gansche nalatenschap in haar geheel verkoopen, en daarom duurden de onderhandelingen over de verkoop vier jaar lang. Merkwaardigerwijze hebben noch de stad Aken noch de onderwijsinrichting Rolduc er toe kunnen besluiten een hooger bod te doen, respectievelijk de heele nalatenschap van Quix aan te koopen. Daarom kan men deze er bij geïnteresseerde kringen niet 't verwijt besparen, dat zij de groote beteekenis van datgene, waarover 't hier ging, niet beseft hebben. Anders had men toch wel 'n weg kunnen vinden om deze waardevolle archivalia en vooral het kostbare handschrift der Annales voor 't Westen, d.i. voor de stad Aken of voor het Seminarie Rolduc te behouden¹⁷⁾.

Toen nu Hubert Quix 't met Aken en Rolduc niet eens kon worden over de door hem

wel interessant om hier afgedrukt te worden; hij bevindt zich in de nagelaten brieven, stadsarchief te Aken, handschrift Nr. 480 en luidt als volgt:

Monsieur l'Archiviste!

Malgré la meilleure volonté du monde il m'est impossible de faire par moi-même ce que je ne voulais faire par aucun autre: je m'étais promis de venir moi-même chercher ce que vous avez eu la bonté de nous faire espérer, mais je ne puis. Dernièrement encore j'ai fait avec quelques élèves le voyage d'Aix-la-Chapelle pour assister aux exercices des élèves du Gymnase. L'occasion était belle, mais figurez-vous, Monsieur, qu'il était près de trois heures, quand nous y sommes arrivés et que l'exercice devait durer plus d'une heure et demie! Ajoutez, s'il vous plaît, qu'il faisait un temps pitoyable. — Je me réserve donc de venir moi-même vous rendre nos remerciements, si ce n'est que vous même, vous nous honoriez d'une seconde visite. Cette visite aura le double avantage de valoir une bonne leçon au jeune candidat (? onleesbaar) qui vous a remis cette lettre, et de vous prouver, combien il est vrai que je suis, Monsieur l'Archiviste,

vosre serviteur reconnaissant
H. PETERS, sup. de R.

Rolduc, 7 déc. 1843.

¹⁷⁾ Rolduc verkeerde weliswaar juist in die tijd in een zeer moeilijke positie. Toen n.l. in 1843 directeur Peters het Kl. Seminarie van 't bisdom Roermond in de gebouwen der oude abdij opende, heerschte er in het door de Luikenaren verlaten Rolduc gebrek aan de allernoodzakelijkste dingen. Zoo kan men tenslotte begrijpen, dat Peters geen hooger bod kón doen. Bovendien was dit bod van 50 Taler, zooals wij nog uit 'n uittaling van Pertz kunnen concluderen, volkomen in evenredigheid met de waarde.

verlangde prijs van 500 Taler, wendde hij zich tot Geheimrat Pertz te Berlijn, met wien hij lange tijd schriftelijk en mondeling onderhandelde. De volgende brief van Geheimrat Pertz aan Quix van 29 Aug. 1847 is 't meest geschikt om ons op de hoogte te stellen van de loop dezer langdurige onderhandelingen en de definitieve oplossing dezer kwestie¹⁸⁾:

„Auf das gefällige Schreiben vom 10 vorigen Monats bin ich nunmehr in den Stand gesetzt, Ew. Wohlgeboren Folgendes ergehenst mitteilen zu können.

Sogleich nach Empfang jenes Schreibens, worin Sie den Preis für den hierhin gesendeten handschriftlichen Nachlass Ihres verewigten Onkels, des Herrn Oberlehrers Dr. Quix, auf etwa 500 Taler annehmen, habe ich hiervon und von dem sonstigen Inhalte desselben dem Director der königlichen Archive Kenntnis gegeben und mich dringend dafür verwendet, dass von ihm ein höherer Kaufpreis als der angebotene von 200 Talern, gewährt werden möge. Hierauf ist mir jetzt die Nachricht zugegangen, dass das frühere Angebot nur um 50 Taler erhöht werden könne, wodurch also, mit Hinzurechnung der ausserdem aus dem Fonds der königlichen Bibliothek zu zahlenden 50 Taler, eine Summe von 300 Talern als Kaufpreis sich ergeben würde. Unter diesen Umständen bleibt nichts anders übrig, als entweder die Erwerbung der Quixschen Papiere für öffentliche Institute aufzugeben, oder sie für die Königliche Bibliothek allein anzukaufen. Letzteres zu bewirken, bin ich nicht abgeneigt, obgleich der grösste Teil der Papiere weit mehr zur Aufnahme in Archive, aus welchen solche ausserdem eigentlich herrühren, als für die Königliche Bibliothek, welche keine Urkunden sammelt, geeignet ist. Aber ich möchte gern, was in meinen Kräften steht, dazu beitragen, dass die in Rede stehende, mit Fleiss und Sachkenntnis während einer langen Reihe von Jahren angelegte Sammlung nicht wieder vereinzelt würde, sondern im Interesse der vaterländischen Geschichte und als würdiges Andenken an Ihren als Geschichtsschreiber rühmlich und auch mir per-

sönlich bekannten Oheim als ein Ganzes beisammen bleibe.

Für den Fall nun, dass diese letztere Rücksicht auch auf Ew. Wohlgeboren Entschluss, wie ich nicht zweifeln darf, von Einfluss sein sollte, würde eine Vereinigung über den Kaufpreis wohl erfolgen können. Nach einer sorgfältigen speziellen Untersuchung der Handschriften und Urkunden vermag ich Ihnen nämlich mit voller Bestimmtheit zu sagen, dass die Handschrift der Annales Rodenses das bei weitem wertvollste Stück der Sammlung ist, aber auch mit 50—60 Talern angemessen hoch geschätzt wird, auch Abschriften derselben in der Burgundschen Bibliothek zu Brüssel und sonst vorhanden sind, von allem übrigen aber nichts einen vorzüglichen Wert für sich hat, sodass, wenn nicht etwa die Stadt Aachen wegen der sie betreffenden Archivalien den Ankauf beschliessen sollte, ich bezweifeln muss, dass irgend Jemand die van Ihnen geforderte Summe zahlen wird. Ich bin daher geneigt, das Äusserste zu tun, indem ich Ihnen hiermit die Summe von 400 Talern für die Sammlung anbiete.

Übrigens kommt bei dem Kaufpreis von 400 Talern der Königlichen Bibliothek die Sammlung doch auf wenigstens 500 Taler zu stehen, indem die Kosten des Transports von 20 Talern 9 Silbergroschen, die der Anfertigung eines sorgfältigen und genauen Verzeichnisses der Manuskripte und Urkunden und die des Einbandes und der Anordnung derselben mit in Anschlag gebracht werden müssen.

Sollten Ew. Wohlgeboren nun geneigt sein, den handschriftlichen Nachlass Ihres verewigten Onkels für die Summe von 400 Talern der Königlichen Bibliothek zu überlassen, so darf ich wohl einer baldgefälligen definitiven Erklärung hierüber entgegensehen. Im Fall Sie jedoch zur Annahme meines Antrags nicht geneigt sein möchten, ersuche ich Sie, mich benachrichtigen zu wollen, auf welchem Wege Ihnen die auf Ihre Kosten zu bewirkende Zurücksendung der Papiere wünschenswert erscheint und bin ich alsdann, wie ich schliesslich bemerke, gern bereit, die Annales Rodenses, das einzige in der Sammlung befindliche Manuskript

¹⁸⁾ Stadsarchief Aken, handschrift Nr. 480 en Wacker o.c. pag. 55/56.

von höherem Geldwert, nebst einigen kleineren Druckschriften, für die Summe von 50—60 Talern für die Königliche Bibliothek einzeln anzukaufen....”

Na verdere onderhandelingen reduceerde Quix zijn vraagprijs tot 430 Taler. Pertz was 't daarmee eens, en kocht op 14 Januari 1848 de heele nalatenschap van Quix voor de koninklijke Bibliotheek te Berlijn. De verzameling van Quix werd later verdeeld over de koninklijke Bibliotheek van Berlijn en het staatsarchief te Dusseldorf. Eerstgenoemde kreeg op de eerste plaats de handschriften der collectie, waaronder de Annales Rodenses.

Hiermede was het lot van ons handschrift definitief beslist. Het is nu voor altijd aan onze beschavingskring, waar het toch in thuis hoort, onttrokken en heeft een eereplaats gekregen in de afdeeling handschriften der Berlijnsche Staatsbibliotheek.

De verkoop der nalatenschap van Quix aan Berlijn kon hier in 't Westen natuurlijk bij niemand instemming vinden. Op 6 September 1846, dus nog tijdens de onderhandelingen, schreef Böhmer aan Pertz ¹⁹⁾

„Ein Verkauf nach Berlin hätte mich durchaus nicht befriedigt; von dort hat das Rheinland noch die in Paris wiedergenommenen Handschriften dereinst zu reklamieren....”

¹⁹⁾ Janssen, o.c., Band 2, pag. 453.

Ook de weinige vrienden hunner geboortestad, die alle middelen hadden aangewend om de nalatenschap voor de oude keizerstad te behouden, jammerden luide over 't verlies van deze documenten, die voor de plaatselijke geschiedenis van zoo'n groote waarde waren.

En Rolduc? Het verlies van 't waardevolle handschrift der Annalen was een geweldige slag voor de onderwijsinrichting als de opvolgster en bewaarster der traditie van de eerbiedwaardige abdij. Het verreweg belangrijkste document van 't oude kloosterarchief was nu door de verkoop aan Berlijn definitief verloren gegaan. Het oude handschrift, dat bijna 700 jaren goed-bewaard in 't archief van ons dierbaar Kloosterrade berust had, en dat steeds op gelukkige wijze aan de talrijke gevaren van brand, plundering etc. ontsnapt was, dank zij de waakzaamheid en de groote zorg der kloosterbewoners, dat handschrift ging nu door een ongelukkige samenloop van omstandigheden voor ons archief en daarmee ook voor de cultuurkring van 't Westen verloren.

Ook 't feit, dat bij de ver gevorderde stand der moderne techniek het heden mogelijk is een getrouwe copie van het handschrift te maken, kan ons niet heelemaal over dit verlies heen helpen.

Dr. GIERLICH, Herzogenrath.

IJs-dagen.

.....

Zonnig glanst 't ijs: in millioenen schitteringetjes straalt 't ons tegen; we turen in z'n glans, onze oogen weerschijnen diep de straling, maar nog dieper zijn onze gedachten; daarna schaatsen we.

Beneden ons rommelt 't compacte water, maar over onze hoofden spannen zich in effen strakheid de wolken met 't blauw van Maria-mantels.

Krissend en krassend schuiven onze schaatsen over 't ijs; glijdend voelen we de lichtheid van ons leven; helder lachen we in de prikkelende vrieslucht: we schaatsen alleen en met twee en dan in heele slierten; alleen is nog 't beste.

Als we aan de rand staan kijken we naar onze vrienden: wij zien de strak-gebogen lijn van hun ruggen en 't glijdend vooruitschieten van hun lijven; over hun hoofden valt 't zonlicht. Soms zwaait er een voorbij als 'n windmolen op schaatsen; maar de wil is goed: eentje valt er, 'n blauw-zwarte bult op z'n voorhoofd is z'n deel in de naaste toekomst, maar hij lacht hel op.... zoo is 't goed.... we weten immers allen, dat 'n lach vaak het masker is van al ons menscheijk verdriet.

Trouw staan de boomen rond de vijvers; 'n blauwe wasem zweeft er door heen. Wendend met hun naakte takken groeten ze ons.... deze zomer zullen ze weer opbloeien in 'n nieuwe jeugd.... wij, menschen, zijn niet als zij....

Dan schaatsen we weer; blauw damp't onze pijp in de lucht.... sissend dooft 't vuur in 't ijs.

's Avonds gaan we baanvegen. De zon is allang weg, maar de maan schuift 'n bleek licht over 't ijs. 't Is nu erg rustig, alleen hoor je 't schuifelen van onze voeten en 't geveeg van de bezems.... in de verte gloeit een lampje.... daarna gaan we bidden, en dan slapen.

De nacht vriest over in 'n nieuwe dag.... Donderdag 13 Februari.

Zoo hebben we drie dagen geschaatst; de

vierde dag is feestelijk, de zon schijnt, de lucht is zacht en vol beloften. Een ongekende blijheid is om ons: nu gaan we wedstrijden houden!! Wel is 't ijs niet meer zoo helder en blank, er zijn vuile zwarte plekken en krakende barsten gekomen.

De organisatoren — ze houden zich bescheiden op de achtergrond — hebben de groote vijver uitgekozen; de jury treedt krachtig op, beslist weert ze ieder die niet meedoet van 't ijs. Wij echter zijn „de pers”, vastberaden verdedigen we ons goed recht op 'n plekje nat ijs.... triomfantelijk glijdt onze vulpen over 't witte papier.

Rond de randen staan de jongens; wit valt 't eerste begin van wat sneeuw op hun haren, ze wedden luid over de uitslagen. Amicaal groeten zij ons.

De wedstrijden.

'n Schot pangt.... 't officiële begin! Pijlsnel schieten de jongens vooruit. Onze oogen cirkelen mee.... eentje struikelt, valt.... verder schieten de anderen. De wil naar 't doel drijft hun lijven.... 'n omroeper meldt de laatste ronde. Eentje is ver vooruit.... bewonderend zien we de kracht van dit schaatsen.... als eerste schuift hij over de lijn. We noteeren: eerste prijs, 2 ronden: Rob van Zinnick Bergmann.

Zoo is 't eerste deel van 't programma. De overwinnaar wordt door z'n vrienden hartelijk gelukwenscht, ze zijn trotsch op hem en.... iedere roem heeft z'n afstraling.

't Publiek, in casu de jongens, zijn na de spanning van daarnet weer wat rumoeriger. Iemand steekt 'n nieuwe pijp op.... en sinaasappelschillen vallen oranje-plekken in de sneeuw. Je ziet roode prettige gezichten rond je, en vindt 't leven zoo goed!

Dan bazuint de omroeper 't begin van 't tweede gedeelte rond: zes ronden, hardrijden; strakgespannen staan de renners en wachten op 't startschot, dan pang.... en daar gaan ze.... prachtig gelijk zwaaien hun vlugge beenen.... hun lichamen hellen voorover.... in de bochten probeeren ze elkaar

voorbij te schieten.... Na de derde ronde vallen er reeds eenigen uit, na de vierde blijven er slechts nog vijf over. Twee verongelukken er nog bij 'n draai, bij de vijfde ronde gaat 't hard tegen hard. Rob van Zinnick Bergmann is echter opgewassen tegen Jan Heys.... vurig worden beiden nog aange-
moedigd, maar weer is Rob de winnaar....

't Derde deel van 't program brengt „schoonrijden”. Alhoewel wij er ons niet op kunnen beroemen 'n Sonja Henie te hebben, zijn de prestaties, gezien 't slechte ijs, toch zeer prijzenswaardig. Nico Huybers laat zien dat de filosofen lang niet de on-
sportieve heeren zijn, waarvoor men hen wel eens houdt. Z'n kunstrijden voldoet aan allen, en men kent hem dan ook de eerste prijs toe.

Nu hebben we weer een korte pauze, waarin Pie Eckmans 't publiek vermaakt door velerlei snedige opmerkingen te maken door z'n omroeper.

Als vierde en laatste program-punt krijgen we estafette-rijden. Met onze wapperende driekleur in de hand vliegen ze rond.... wisselen.... en weer rond.... en weer is 't Rob, die de eerste prijs weghaalt tezamen met Wim Reuwer.

Verder vermelden we nog Jaap Wiegersma, Wim en Jos. Schoemaker, en Thom Verdijk, die er ook in slaagden 'n prijs in de wacht te sleepen.

Ondertusschen is de zon heel scheef gezakt in 't Westen, en blaast 'n wind koud uit 't Oosten. In eenieder is nu 't verlangen naar iets warmes en gezelligs, en met 'n laatste blik op 't stille ijs gaan we door de groote poort....

PROGRAMMA SCHAATSWEDSTRIJDEN.

13 Febr. 1936.

Motto: „Jongens, zet je beste beentje voor!”

1. Hardrijden: twee ronden: vier deelnemers aan de start, bij loting aangewezen, per klas en per groep.

2. Schoonrijden: ieder afzonderlijk: o.a. een verplichte figuur.
3. Hardrijden: zes ronden: per groep.
4. Schoonrijden: met tweeën.
5. Estafette-wedstrijd: drietallen: 15 ronden, aflossen door overgeven van gekleurd vlaggetje. Drietallen samengesteld bij loting.

De leerlingen worden verdeeld in twee groepen:
a. filosofie, rookzaal en vierde Gymn.
b. overige klassen.

Prijzen: peperkoeken
..... sigaren
..... choc

Prijswinnaars:

Kampioen Groep A:
2 ronden: Rob van Zinnick Bergmann.
Tweede: Jan Heys.

Kampioen Groep B:
2 ronden Wim Schoemaker.
Tweede: Jos. Schoemaker.

Troostprijzen: Philos: Nico Huybers.
6 Gymn.: Piet Claessens.
4 Gymn.: Wim Reuwer.
2 Gymn.: Jos van Alphen.
3 H.B.S.: Arnold Martens.
2 H.B.S.: Winny Feitz.
4 H.H.S.: Leo Veen.

Kampioen Groep A:
6 ronden: Rob van Zinnick Bergmann.
Tweede: Jan Heys.
Derde: Jaap Wiegersma.

Kampioen Groep B:
6 ronden: Thom Verdijk.
Tweede: Frits Bos.
Derde: Adé van Nierop.

Schoonrijden: 1. Nico Huybers.
2. Jan Heys.

Eervolle vermelding: Frans van der Heyden.

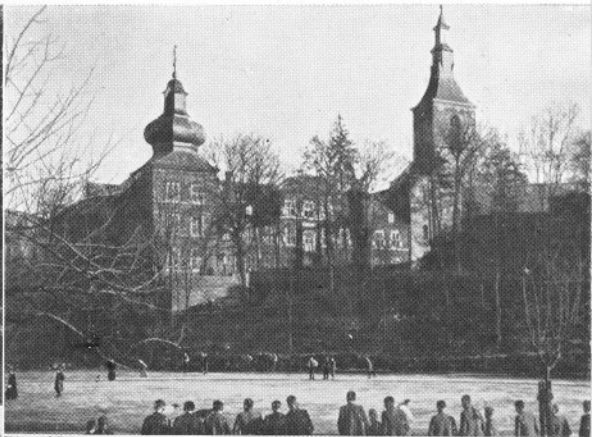
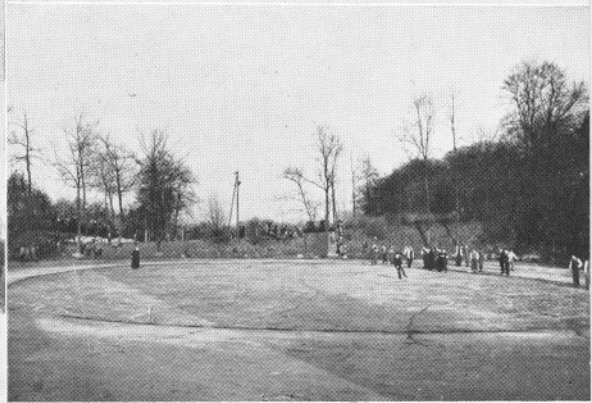
Schoonrijden, met tweeën: niet toegekend.

Estafette:

Groep A: 1. Rob. van Zinnick Bergmann.
Wim Reuwer.
2. Jan Heys.
Nico Huybers.
Jos. van Loo.

Groep B: 1. Thom Verdijk.
Pieter Wiegersma.
Piet van Acker.
2. Winny Feitz.
Henri Jaartsveld.

FLOR VAN WERSCH.

Verkennerstroep „Ailbertus”.

Broeders, Vrienden!

Eigenlijk moest ik jullie ons verslagboek kunnen voorleggen. Wat zou je ervan genieten! Maar jammer genoeg zal de Redactie dat niet aannemen, omdat het veel te duur zou zijn aan cliché's van al de „Kunstteekeningen” en de drukker zou vast talloze fouten maken, want er staan alle talen in en woorden die je in geen woordenboek vindt!

Ons schooljaar is weer voorbij. Gelukkig! hoor ik je al zuchten. En ik zucht met je mee. Maar er is toch ook veel fijns geweest, dat je de moed geeft om opnieuw de strijdbijl op te graven voor een nieuwe strijd tegen onmogelijke wiskunde-sommen en lastige thema's, maar vooral ook tegen eigen gemakzucht en slapheid en gebrek aan durf.

Ons studenten-leven is mooi.

Ons verkenner-leven is mooi.

Ons student-verkenner zijn op Rolduc is mooi!

Wat hebben we een fijn kamp gehad in Augustus 1935! Donderdagmorgen, 1 Augustus fietsten wij naar ons kampterrein „de Piepert” in Eys-Wittem. De koeien en paarden liepen nog in de wei, maar die waren er gauw uit! En dan aan de slag. En toen Vrijdag onze Directeur met zijn geschenken kijken kwam, stond ons kamp klaar en voelden wij ons reeds thuis in het vrije land. Ik kan je niet alles vertellen. Hoe dikwijls het vuur niet wilde branden en de aardappels op de grond vielen; de havermout zoo stijf was dat je er een mes bij nodig had. Hoe we 's morgens vroeg naar Wittem fietsten, waar de Aalmoezenier voor ons de H. Mis opdroeg, waarbij wij dialogueerden en de H. Communie ontvingen. Hoe we bij ons Maria-kapelletje elke dag ons rozenhoedje baden.

Onze spelen!

Ons zwemmen!

Onze fietstocht naar Valkenburg!

Onze kampvuren!

Maar vooral ons afscheidskampvuur op Zondagavond, waarbij heel Eys tegenwoordig was.

Ook onze gastvrouw met haar familie!
En de Pastoor en de Kapelaan, de Jonge Wacht van Eys en de menschen van Eys, groot en klein, man en vrouw, arm en rijk!

Ik wou dat je ook erbij geweest was! Nu vind je ons enthousiasme overdreven! En ik neem het je niet kwalijk! Maar, één goed kamp! en je begrijpt alles!

Maandag 5 Augustus braken we op.

En het afscheid viel zwaar!

Ons verkennersjaar op Rolduc?? Het was één groot feest! Spelen — trainen! En ook mislukken — down-zijn — tegenslag en desillusie. Maar telkens weer opnieuw: **V o o r u i t!** Met frissche moed! Zonder omzien! Elke Dinsdagmiddag onder de wandeling hielden we troep en nog verschillende buitengewone troepbijeekomsten.

En zoo'n troep doet je goed!

Wat hebben we gespeeld! We vochten als Abessijnen of als Italianen op Ehrenstein. We waren spookkruisers of onderzeebooten op de landerijen tusschen Haanrade en Chèvremont. We hielden speurtochten door Kerkrade.

Maar 't was niet altijd spel! Hard hebben we moeten werken voor ons H.K.. Op 28 November 1935 was de groote belangrijke dag, waarop alle eigendom van anderen uit ons H.K. verdween en er niets overbleef dan vier kale muren met een houten installatie, die wij cadeau kregen. Toen begon het spel! Op patrouillemiddagen en bij regenweer soms op troepmiddag: werken aan patrouille-hoek en H.K.!! Electricisch licht werd aangelegd.

Seininstallatie ingericht.

Hutten gebouwd, afgebroken en opnieuw opgebouwd.

Geschilderd, geverfd.

Daartusschendoor viel nog onze troep-G.D. van de missieklas, waaraan we werkten van 24 Sept. tot 5 November 1935.

Buiten de troepmiddagen en patrouillemiddagen waren er nog andere bijeenkomsten n.l. onze familieraden. Soms plezierig. Soms hardnekkig redeneerend. Steeds broe-

ders, bedacht op het welzijn van onze troep! En dan onze campfires (met de kaars) b.v. op Zondag 25 October, ter herinnering aan ons zomerkamp. En ons groot kampvuur bij gelegenheid van ons éénjarig bestaan op Vastenavonddinsdag, waarbij ook onze nieuwe D.V.G. Rector Reynen aanwezig was. Wat deed die avond ons goed! En wat waden we blij met onze gasten! Broeders! Gij weet het! „Rolduc” staat achter ons. Wij mogen hen niet teleurstellen!

En bij onze installaties waren er ook steeds welkome en zeer geziene gasten ten bewijze van hun sympathie voor onze beweging. Want ook dit jaar hebben we weer verschillende installaties gehad, omdat we op 10 December 1935 de twee eerste nieuwelingen van de Houtduiven-patrouille mochten installeren, welke patrouille nu voltalig is en bijna in z'n geheel tweede klasser. We herinneren ons ook nog onze bijeenkomsten bij onzen Grooten Hopman. Op de feestdag van Christus-Koning in de crypte.

Onze avondwake van elke installatie rond het gebeente van Ailbertus.

Onze aanbidding op de Carnavalsdagen. Er is nog zooveel geweest dit jaar. Te veel om 't allemaal op te noemen.

Daarom broeders, vrienden, eindig ik.

Wij, Rolduc'sche verkenners, zijn maar een heel klein onderdeel van Rolduc, maar moge in ons levendig blijven of worden het besef dat Rolduc rechten op ons heeft en wij plichten ten opzichte van Rolduc!

Wij zijn maar een klein onderdeel van de wereldbroederschap van „Boy-Scouts”, maar onze verplichtingen ten opzichte van haar zijn zwaar. Herinner je daarom die eerste pionniersdag op 18 Mei in het bosquet, waar je Aalmoezenier je erop wees, dat je niet alleen materieel maar ook idiëel pionniersarbeid te verrichten hebt.

Moge Maria, de Moeder van de verkenners, St. Joris en Ailbertus ons hierbij helpen!

V.

Een merkwaardige vreemde gast in de Abdij Kloosterrade.

.....

In 't Rolducsche Jaarboek 1934 verscheen van mijn hand een artikel onder de titel: „Allerlei gasten op Rolduc”. Achteraf vond ik in 't Archief van Rolduc een verslag over de ontvangst van 'n zeldzaam vreemd bezoek, zooals de oude en eerbiedwaardige abdij wel nooit binnen haar muren gezien zal hebben. Ik zou deze eigenaardige geschiedenis voor de geachte lezers van dit jaarboek niet verborgen willen houden, en daarom verzoek ik hun de volgende bladzijden te willen beschouwen als 'n kleine en — naar ik hoop — interessante aanvulling van bovengenoemd artikel.

't Was de 25ste Juni, 'n mooie zomermiddag in 't jaar 1749. Voor de abdij hield een met twee paarden bespannen reiswagen stil. Bij de eerste blik kon men, naar 't uiterlijk te oordeelen, zien, dat hij van buitenlandse oorsprong was. Bouw en kleur van de wagen weken namelijk heelemaal af van 't hier te lande gebruikelijke type. De koetsier, 'nforschgebouwde jonge man, in de hier gebruikelijke boerenkleeding, sprong behendig van z'n hoge zitplaats en spoedde zich de trappen op, die naar de kloosterpoort leidden den kanunnik Goor tegemoet. Deze bekleedde in de abdij 't ambt van Vestiarus (die voor de kleeding moest zorgen). Deze nam die dag ook de taak waar van den Receptor Hospitum (Gastenspater), die toevallig afwezig was. De koetsier deelde hem mee, dat hij in opdracht van den Overste van 't Jezuïetenklooster in Jülich — Pater Lamberts — gasten voor Rolduc bracht. Nieuwsgierig begaf kanunnik Goor zich naar de wagen, waar de drie inzittenden juist waren uitgestapt. Kleeding en uiterlijk der nieuw-aangekomenen verrieden duidelijk, dat men met buitenlanders te doen had. Ja, de donkere huidskleur en de weke vrouwelijke gelaatstrekken wezen heel duidelijk op de Oostersche afkomst der gasten. Een van hen wendde zich terstond tot den koorheer en

overhandigde hem, na enkele in de lands taal, met vreemd accent, gesproken begroetingswoorden een reispas en 'n tamelijk versleten boekje. De pas stond op naam van 'n zekeren Nalissus Gazenus, 'n vorst uit de stam der Maronieten, die in 't verre Syrië bij de berg Libanon wonen. De pas was ondertekend door Keizerin Maria Theresia en mede-ondertekend door den graaf van Ulefeld in 't jaar 1743.

Deze onderschriften, alsook 't keizerlijk zegel, dat er op gedrukt stond, lieten geen twijfel aan de echtheid van de pas. Zooals uit 'n toegevoegd schrijven bleek, mochten de bezitters van dat document ongehinderd door de landen der Keizerin reizen. Verder werden alle lagere instanties instandelijk verzocht den bezitter van de pas zoo noodig hulp en steun te verleenen.

In 't boekje dat dit legitimatiebewijs vergezeld, waren alle plaatsen met datum aangegeven, waar de uitheemsche prins logies genoten had, en waar hij paarden voor de verdere reis had gekregen. De laatste notering dateerde van de dag tevoren, en droeg de handtekening en 't zegel van bovengenoemden Overste van 't Jezuïetenklooster te Jülich.

Met z'n hoofd schuddend keek de kanunnik Goor deze papieren na en, terwijl de koetsier de paarden uitspande om met deze naar Jülich terug te keeren, leidde de koorheer z'n bezoekers naar de voor de gasten bestemde vertrekken, waar zij zich met de inmiddels binnengebrachte bagage voor 't avondeten huiselijk installeerden.

Intusschen was 't nieuws van de aankomst der drie zonderlinge gasten als 'n loopend vuurtje door 't klooster gegaan, en allen waren benieuwd naar de nadere kennismaking, die aan 't gemeenschappelijk avondmaal zou plaats hebben. De meest uiteenloopende meeningen werden geuit; de meeste kloosterbewoners waren echter de meening

toegedaan, dat het hier zonder twijfel avonturiers gold, misschien zelfs bedriegers, waar tegenover men de grootste voorzichtigheid moest in acht nemen. Toen zij echter bij 't avondeten met Zijne Hoogheid en gevolg, — zooals men de gasten schertsend genoemd had — kennis maakten, konden zij niet verhelen dat de vreemdelingen toch eigenlijk een zeer goede indruk maakten.

De vorst, een lange en slanke man, in zijn beste jaren, met 'n innemend uiterlijk, toonde zeer fijne manieren te bezitten, en nam alle aanwezigen door z'n minzaamheid en bescheidenheid voor zich in. De tweede, waarschijnlijk zijn kamerdienaar, was eveneens afkomstig van de berg Libanon, terwijl de derde gast uit Constantinopel geboortig was. Bij 't geanimeerd gesprek, dat zich na tafel ontspoon, trad deze laatste als tolk op, want de vorst en zijn begeleider waren enkel hun moedertaal, het Arabisch, machtig. In de loop van de conversatie vertelde de vorst aan de aandachtig toeluiserende kanunniken, om welke reden hij naar Europa gekomen was. Te Rome, aan 't hof van den H. Vader, was hem een aanbevelingsschrijven meegegeven voor de Duitsche keizerin Maria Theresia. In Weenen had hij geruime tijd vertoefd en tenslotte door de voorspraak van hooge beschermers aan 't hof 't bovenvermeld keizerlijk aanbevelingsschrijven en z'n reispas ontvangen. Vanuit de groote keizerstad aan de Donau was Gazenus door heel Duitschland gereisd, om hier hulp te zoeken voor zijn landgenooten, die door de ongeloovigen zoo zwaar op de proef gesteld werden. De prins vertelde nog zeer veel over zijn geboorteland, van de berg Libanon en z'n beroemde cederbosschen, van de naburige uitgestrekte Syrische woestijn met haar interessante fauna. Uitvoerig verhaalde hij vervolgens, hoe voor enkele jaren 'n geweldige sprinkhanenplaag zijn vorstendom geteisterd had. Op aanschouwelijke wijze wist hij uiteen te zetten, hoe in enkele uren tijds de oogst van het heele jaar vernietigd was, hoe de vruchtbaarste streken door deze vraatzuchtige dieren heelemaal kaal gevreten werden, hetgeen voor de arme bevolking een ontzettende hongersnood ten gevolge gehad had.

Het ergste echter bij dit alles was, dat men

geen kans zag den wreeden sultan van Turkije de verschuldigde schatting te betalen. Dientengevolge waren de verdrukkingen en mishandelingen van zijn arme Christelijke onderdanen door de Mohammedanen opnieuw in alle hevigheid begonnen, en hadden tenslotte zulk 'n omvang aangenomen, dat hij in 't belang van die ongelukkige menschen de moeizame reis naar Europa ondernomen had, in de hoop hier bij de Christelijke broeders in 't geloof hulp en steun voor z'n zwaar beproefd land te vinden.

Met zichtbare belangstelling luisterden de aanwezigen naar deze uiteenzettingen, die door den tolk zeer vlot en handig vertaald werden.

Had men aanvankelijk tegenover de merkwaardige gasten terughouding, zelfs argwaan getoond, men kon nu toch niet ontkomen aan de indruk, welke de schildering van 't droeve lot der Christenen bij de verre Libanon, op zoo'n welsprekende wijze in Oostersche bloemrijke taal voorgedragen, maakte, evenmin als aan de eigenaardige betoovering, die van de vreemde persoonlijkheid uitging. Laat in de avond nam men tenslotte afscheid in de overtuiging 'n zeer interessante avond te hebben beleefd.

Kanunnik Goor, die niet goed wist wat hij met deze zonderlinge gasten moest doen, en die toch van de andere kant 'n zekere hoogachting begon te koesteren voor 't voorname, echt Christelijk en bescheiden optreden van den prins, was er op uit de exotische gasten zoo spoedig mogelijk kwijt te raken (ut eo citius a talibus vagabundis sese Abbatia liberaret, zoo staat in 't verhaal over dit merkwaardig bezoek).

Daarbij kwam nog, dat abt Fabritius afwezig was. Deze had zich namelijk naar Altenbiesen begeven om daar samen met den abt van Val-Dieu de uitvaartdienst te houden van den kort tevoren overleden Grootkomtuer.

Zodoende, wyl men geen nadere orders omtrent 't vreemde bezoek kon verkrijgen, moest Kanunnik Goor op eigen gelegenheid handelen.

De volgende dag na 't middagmaal liet hij den vorst door middel van z'n tolk verzoeken vóór z'n vertrek enkele regels ter her-

innering aan z'n verblijf te Kloosterrade neer te schrijven. Deze wensch willigde de vorst Nalissus Gazenus gaarne in, en op een groot vel papier schreef bij eenige zinnen in Arabisch schrift en taal.

Daaronder schreef Goor later z'n uitvoerig verslag over 't merkwaardig bezoek van 25 Juni 1749.

Intusschen had men twee paarden van 't klooster voor de reiswagen van den vorst gespannen, en kanunnik Goor schreef in 't reisboek van den prins 't volgende: „L'on a conduit avec deux chevaux Son Altesse le Prince du Mont Libanon de l'Abbaye de Rolduc jusqu'à Aix-la-Chapelle gratis ce 26 Juin 1749". Daaronder zette hij 't groote zegel der abdij.

Daarop namen de vreemdelingen onder dankbetuiging afscheid en bestegen de hooge

reiswagen, die vervolgens de poort uitrolde in 't zonbeschenen landschap, om de eigenaardige gasten naar 't klooster der Capucijnen te Aken te brengen. Daar waren zij van plan de volgende nacht op hun lange moeizame, en ach, misschien vergeefsche tocht door te brengen.

Vanuit de kloosterpoort staarde kanunnik Goor peinzend 't snel voortrollende rijtuig na, en dacht nogmaals na over 't eigenaardig lot van den vreemdeling uit de verre landen.

Zacht mompelde hij in zichzelf: „Sed ista Deo reliquuntur, si enim, qui bene egerit, apud Deum mercedem habebit!" en begaf zich toen snel terug naar 't klooster, waar dringende bezigheden hem wachtten.

Dr. GIERLICHS,
Herzogenrath.

Schaesberg.

.....

Er is een trilling van intieme blijdschap over Rolduc in de vroege morgen.

Is 't om het heerlijke blauw, 't jonge groen, om de ochtend-frischheid van deze stralende lentedag?

.....

Vandaag zal Rolduc optrekken naar de velden, langs de lentebloesem en de bedauwde boomen, — langs de puinkegels en schachttorens, — door 't licht en 't donker van 't Zuid-Limburgsch land.

Zon en licht,
vreugde onder de jongens, die gaan naar Maria, zwart en donker de mijnen, verre puinhoopen wazig tegen de hemel...., en de jongens gaan op, biddend voor die wereld om hen.

't Is lente!

't Is Mei! En wij trekken naar Schaesberg, waar een kapelletje staat, klein op 'n heuvel tusschen de bosschen.

Moet er geen vreugde zijn nu?

En terwijl wij Maria tegemoet gaan, terwijl wij bidden om een goede, schoone dag meer in ons kostschoolleven, gaan daar in Schaesberg, in Kerkrade en overal hier in dit land de mijnwerkers naar beneden de zwarte kool tegemoet en anderen blijven zonder werk achter in hun huizen, die daar liggen onder 't stof van de mijnen.

Wij zullen bidden voor hen,
wij zullen bidden als we gegroept staan bij dat kapelletje om geduld, werk en liefde!

We gaan over de wegen,
een lange rij, jeugdige, fleurig, en 't is lente om ons en in onze harten.

Die vreugd alleen om het gaan door dat licht, langs dat groen, die bloemen om ons

heen, alles doortrilt ons van een devotie, die ons Gods liefde doet kennen.

Gods liefde voor alle menschen, voor allen is die schoonheid van de lentemorgen, voor die mijnwerkers, voor ons, als een zachte streeling.

En wij zijn op beevaart naar Maria.

„Wees gegroet, gij vol van genade”, spreken wij haar toe, haar de Mei-Koningin. Genade op onze tocht vragen we haar; zou deze prachtige dag er een symbool van zijn?

Deze morgen hebben we de Schoonheid gevonden, Schoonheid van natuur en gebed, die ons diep aanspreekt.

Als dan Jezus zelf daalt in dat klein kapelletje, dan gaat de grootheid van dat oogenblik over ons heen, dan gaat Jezus' liefde tuschen ons en van deze heuvel uit over 't land beneden ons, 't land, waar we onze jeugd doorbrengen wordt gezegend nu in de lente.

Het is kort, dat dit alles ons heeft ontroerd; we maken een vreugdetocht terug, flink, machtig bijna, in een lange rij.

Er is nu nog meer licht over ons.

De warme dag ontvangt ons weer op Rolduc,
zon op de toren,
zon over 't bosquet,
schitterend in de vijvers.

We zijn naar Maria geweest, we vinden haar hier weer.

.....

Wat kunnen we anders doen dan haar danken voor dit alles?

6 Mei 1936.

J.

.....

Hoe de brandkast in 1865 op Rolduc kwam!

Wat heeft 't mij gespeten mijn belofte, op de laatste reünie gedaan, om voor het Jaarboek 1935 'n artikeltje over bovenstaand onderwerp — door omstandigheden buiten mijn wil — niet ingelost te hebben! Daarom zend ik de redactie de beloofde bijdrage voor 1936.

In 1933, bij gelegenheid van de 100-ste sterfdag van Goethe, verschenen ook verschillende jeugd-werken van dien veelzijdigen schrijver in druk. Bij de lezing daarvan trof ik de volgende passage aan, die mij erg frappeerde: „Man erlebt in seiner Jugend öfter Momente die man für wichtige Ereignisse hält und die später mit unseren Jugendgedanken uns auch wieder so erscheinen.“ Zulks zal wel bij velen 't geval wezen en onder die velen is schrijver dezès, die tijdens zijn veel-bewogen vier studie-jaren van 1863—1867 als kleinste en jongste leerling van Rolduc zulk een evenement bij de komst van de brandkast meemaakte.

In die jaren stond Rolduc onder directie van den al te goeden Directeur Jansen. Prefect was de al te strenge Prof. Ramakers, beter bekend onder de naam „Annik”¹⁾, terwijl als provisor fungeerde de beminde joviale Prof. van de Winkel, later deken van Venlo. De voorganger van deze laatste (ik vermeen de latere pastoor van O. L. Vr. te Maastricht: Raedts) had al jaren te vergeefs aangedrongen op 't aanschaffen van een brandkast. Prov. van de Winkel bleef maar aanhouden, daar hij het onverantwoordelijk vond vele gelden in zijn secretaire te moeten opbergen. De bokkenrijders — zou hij zeggen — alsook de beruchte benden uit het Akenerland waren wel 100 jaar geleden gevonnist, maar men kon nooit weten, in deze kritieke politieke tijd. Daar kwam nog bij, dat men bij buurman Deutz tot tweemaal

toe een poging gedaan had om in te breken en zelfs de waakhond vergiftigd. Prof. van de Winkel hield voet bij stuk, bleef tamboereeren voor zijn brandkast en kreeg gedurende 't studiejaar 1865 zijn zin.

In dat jaar zat ik aan de tafel van den oolijken filosoof Brouwers, welke tafel direct aansloot aan die van den provisor. Op 'n middag kwam de provisor iets later aan 't diner, met een nog vroolijker gezicht als gewoonlijk en riep voor het dessert Brouwers toe: „Brouwers, vous pouvez écrire à votre oncle que Rolduc aura son coffre fort qui arrivera dans un bref délai”. Men moet weten dat met dien oom bedoeld werd de vroegere prof. Brouwers van Rolduc, daarna medewerker van „de Tijd” in Amsterdam en later de bekende pastoor uit Bovenkerk, vriend van Prof. Alberdingk Thijm en evenals deze een groot Vondelkenner²⁾.

Onnoodig te zeggen dat het nieuws onder de groote recreatie zich als een snel loopend vuurtje onder de studenten verspreidde en onze nieuwsgierigheidszenuw erg aantastte. Wel hadden meerderen onder ons van een coffre fort gehoord; enkelen beweerden zoo'n ijzeren beest al gezien te hebben, ja zelfs zien functionneeren, waar wij hielden zulks als grootspraak en opsnijderij, wijl er destijds in geheel Nederland stellig geen 100 brandkasten in gebruik waren en de brandkasten-fabricatie³⁾ in ons land nog ver te zoeken was.

Zeër begriepelijk is het dus dat onder de studenten de meest fantastische verhalen de ronde deden over kast, slot en sleutel. De een zei, dat het gevaarte wel 1000 kilo zwaar was; een ander, dat bij het sluiten de tongen van het slot zich als armen van een vampier, binnen de kast, boven, beneden en aan de

¹⁾ „Annik” is echt Z.-Limb., maar bijzonder Maastrichtsch om een kraai aan te duiden. Prof. Ramakers was Maastrichtenaar, was zeer streng en vond evenals een vliegende kraai altijd wat. Zoo ontstond de naam Annik.

²⁾ Prof. Brouwers had evenals verschillende professoren steeds op een brandkast aangedrongen.

³⁾ Engeland had toen slechts 2 brandkasten-fabrieken, Duitschland slechts één in Hamburg en één in wording, Frankrijk had er ééne, niet zeer belangrijke.

zijden vastklemden en er toch maar een sleuteltje, ter grootte van dat van een gewoon horloge, voor noodig was om het slot te openen. De brandkast werd hèt gesprek van de dag in de recreatie, aan tafel en ook in de klas, men vroeg de professoren voortdurend daarover.

Veel uitleg konden de meeste Heeren ook niet geven, wijl velen zoo'n coffre fort in werkelijkheid nog niet gezien hadden, alleen bij den provisor op teekening. Door al dat mysterieuze werd ons die kast een obsessie: men ging er mee naar bed, droomde soms er van, en stond er mee op. Dat werd den goeden directeur te bar, zoodat er op een goede dag bij het diner „la petite sonette” aan te pas kwam en driftig zooals hij was met zijn forsche stem ons ongeveer met de volgende woorden toesprak: „Mr. le Préfet me rapporte, que la plus grande partie de vos conversations comprennent le coffre fort qui doit arriver et que vous taquinez Mrs. les Professeurs soit en classe ou à table avec des demandes absurdes; je vous défends dorénavant de poser ces demandes. Aussitôt que ce grand meuble *) arrivera je vous promets de vous le faire savoir, mais aussi de vous faire donner les explications de son fonctionnement.” Eindelijk op een Dinsdag voormiddag kwam dat mysterieuze „meuble”, vastgebonden op een wagen met twee paarden bespannen, begeleid door den voerman van Rolduc (Bischoff uit Kerkrade), alhier aan. Aan het diner annonceerde ons de directeur „l'heureuse nouvelle” in de volgende woorden: „Un coffre fort a fait enfin son entrée à Rolduc. Vu ma promesse de vous faire voir le fonctionnement de ce grand meuble perfectionné, Mr. le Préfet et Prof. van Buren vous donneront pendant la récréation des explications et pour fêter le bienvenu je vous donne congé cet après-midi.” Er volgde een hoera-gebrul op. Weet men wel, wat toen een congé-middag was? Dat beteekende, dat de studenten van af de quatrième, als zij ruim 15 jaar waren, op een congé-promenade, die ongeveer één uur lan-

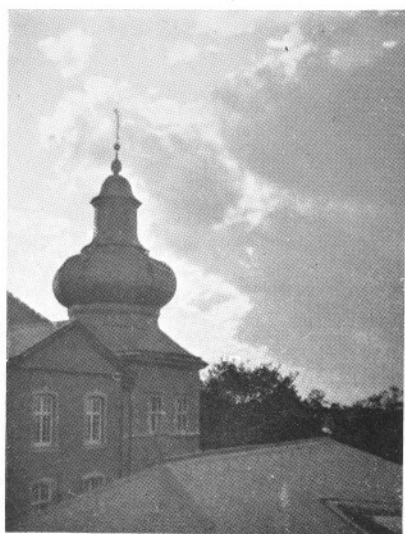
ger duurde als de gewone wandeling, mochten rooken, hetgeen anders voor alle studenten inclus de filosofen zeer streng verboden was. De lagere klassen van latijn, Instituut en Duitse afdeeling gingen afzonderlijk op promenade en ontvingen als douceur ieder 3 appels voor versnapering op wandeling.

De brandkast stond in de vestibule; de portier Martin hield er de wacht bij. Prefect Ramakers gaf explicaties, hij wist 't natuurlijk wederom beter als de bescheiden prof. van Buren, leeraar in de wiskundige vakken in alle klassen der drie afdeelingen, begaafd met een prachtige basstem, een muziekliehebber, aan wien de leiding van het gewone dagelijksche en Zondagskoor was toevertrouwd (bij hooge feestdagen was zulks in handen van den bekenden componist Prof. Pothast). Wij meenden dan ook meer de explicaties te moeten aannemen van Prof. van Buren dan die van den niet erg beminden préfet. Maar laat ik het eerlijk bekennen: onze zinnen waren nu niet meer zoo zeer bij de brandkast als wel bij de congé-wandeling; ook moesten nog sigaren ingekocht worden bij de daarvoor door den provisor aangestelde filosofen, welke voor hun moeite op de promenade vrij rooken hadden. De sigaren waren best en voor de civiele prijs van 2 centen per stuk te krijgen. Toen wij van de promenade terug kwamen was de brandkast nog steeds in de vestibule; hij stond niet meer maar lag op de rug, gekluisterd op een berrie, als een gevaarlijke van zijn verstand beroofde, die naar een gekkenhuis getransporteerd moest worden. Wat was er met dat „grand meuble” gebeurd, dat het nog niet op het bureau van den provisor zijn plaats had ingenomen? Toen de brandkast arriveerde bemerkte men, dat Bischoff eenige kettingtrossen vergeten had, zoodat deze in Kerkrade gehaald moesten worden. Toen deze er eindelijk waren, werd het zware gevaarte met vereende krachten op een speciale berrie-sleede gelegd, voorzien van klemhaken voor de soliede trektouwen. Nu met alle macht aan het trekken, de trappen op; tot op het eerste portaalteje ging alles goed, . . . daar even gerust, maar . . . die zware overbelasting kon de trap niet

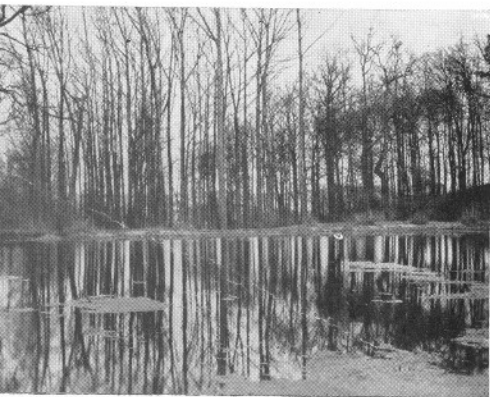
*) Directeur Jansen betitelde ieder meubelstuk, groot of klein, van salon, zit- of slaapkamer met een „meuble” met het adjectief grand of petit er voor.

S
T
E
M
M
I
N
G
S
B
E
E
L
D
E
N

DE TROUWE WILLEM, die ons ging verlaten
na ruim vijftigjarige toegewijde dienst.

hebben en ze begon leelijk te kraken. Om erger te voorkomen moest men het zware „meuble” zoo spoedig mogelijk naar de vestibule laten zakken. Nu werden stutbalen gezocht en gehaald om de trap aan beide zijden te stutten. Intusschen was het door al deze strubbelingen donker geworden. Men besloot het werk te staken om het de volgende dag onder de morgen-lesuren weer te hervatten en de kast op zijn plaats te brengen, hetgeen dan ook zonder verdere ongelukken gebeurde. De spot dat voor de plaatsing van het grand meuble circa één etmaal noodig geweest was, bleef niet uit. Men gaf de monniken de schuld, wijl deze vergeten hadden aan de oude abdij een hijschblok met katrol aan te brengen, waarvan het bestaan in de grijze oudheid reeds bekend was, waardoor men in enkele uren het gevaarte meester was geweest. Heeft nu de bekwame Cuypers zulks ook vergeten of heb ik bij mijn laatste bezoek in 1934 aan

Amsterdam.

Rolduc de hijschblok waarnaar ik zocht voorbij geloopt?

Dat filosoof Brouwers, die de spreekbeurt aan het diner had, zonder persiflage alles zou laten voorbijgaan, was niet denkbaar. Na voorlezing van het in Parijs en in het buitenland bekende pamflet: „As-tu vu Lambert?” op Napoleon III eindigde hij met het volgende: „Monsieur le Directeur, nous devons vous remercier pour le congé d'hier, regrettable qu'un coffre fort n'arrive pas tous les mois à qui nous devons ce congé. A toi, cher grand meuble également mes remerciements et mon grand respect pour ta ténacité et la force que même le grand escalier d'entrée a dû reconnaître ta supériorité, je te souhaite maintenant 50 ans de repos au Bureau de notre bon Proviseur”. Deze laatste wensch is reeds meer dan vervuld, want deze brandkast doet nu al bijna 75 jaren dienst bij de provisors.

J. H. SCHUHMACHER.

Aan Rolduc.

.....

Het is mij een vreugde, uiting te geven aan mijn warme gevoelens voor Rolduc. Het is waar: Rolduc als het paedagogische instituut, waar de jongelieden worden ingeleid in de beoefening van de wetenschap, ken ik niet uit praktische ervaring van binnen. Maar in heel veel mannen van betekenis, die hier de voorbereiding van hun studie genoten, mocht ik de resultaten bewonderen. En als ik sommigen hunner de herinneringen hoorde ophalen aan de tijd, hier doorgebracht, dan vernam ik, dat zij, ondanks de strenge discipline, hadden genoten van de vreugden der jeugd.

Een eerbiedwaardige historie ligt hier voor ons. Eeuwenlang is hier gewerkt en gestudeerd. Waar zou men beter oord kunnen vinden? Een doelmatig bijgehouden reusachtig gebouw, een prachtige kerk, een stemmige aula, de stilte van een heerlijk park met een ruim vergezicht in het land van onze Oosterburen; absolute rust. Rust ook binnen. Wie is toegelaten in de kamer, een lust voor de ogen, van den gastvrijen Directeur, komt alleen nu en dan de telefoon herinneren dat hij zich bevindt in het geestelijk centrum van een instituut met honderden studenten.

Zo is het buiten de vacantie. In de vacantie biedt Rolduc gastvrijheid aan de honderden bezoekers van Poels' sociale week. Ook daardoor won het een enige naam. Daar vin-

den de belangstellenden, die samenkomen uit het gehele land, voorlichting van een zeldzame selectie van wetenschappelijke mannen omtrent de actuele vraagstukken van de tijd. Daar houden zij, door onderlinge gedachtenwisseling, elkander op de hoogte van wat er gaande is in het maatschappelijk leven. Daar drijft vader Poels met zachte, maar onweerstaanbare drang in zijn „praat-avonden" een reeks van mensen naar het spreekgestoelte, van wie hij verwacht dat zij iets te zeggen hebben. Vandaar keren de bezoekers terug met nieuwe kennis en met frisse geestdrift om anderen te doen delen in wat zij er hebben opgestoken. Daar ervaren zij, wat de solidariteit betekent, gewekt door het tezamen beleden geloof en de beginzelen, daarop gegrond.

Aangrijpend is het te doorleven, wanneer des avonds vóór de nachtrust de kerk is volgestroomd, en de honderden geknield liggen om God te danken voor Zijn gaven.

Dat is Rolduc: een eeuwige bron van nieuw leven, een continuele productie van geestelijke kracht, een van de ontelbare tekenen, dat de Kerk van Christus onvergankelijk is.

Hier is de grond voor innige dankbaarheid.

Scheveningen, 20 Febr. 1936.

MARCHANT.

.....

A mon jeune et sympathique auditoire de Rolduc.

.....

Je conserve un souvenir très cher de la soirée que j'ai passée au milieu de vous. L'attention soutenue avec laquelle vous m'avez écouté témoigne que vous comprenez les graves paroles que je vous ai adressées. Vous serez demain l'élite intellectuelle de votre pays. Comme jeunes catholiques vous porterez une responsabilité qui dépasse de beaucoup les frontières de votre pays.

Dans le monde entier nous avons vu depuis dix ans les Etats Totalitaires s'emparer de la jeunesse de leur pays comme étant le réservoir des forces vives de la nation.

Le bolchevisme, après avoir renversé l'ancien régime et bâti le nouveau statut politique et social, s'est hâté de capter l'imagination et le cœur des Jeunes. Il les a arrachés au Christ et les a passionnés pour la religion nouvelle. C'est par la jeunesse Russe que le Bolchevisme vit dans l'enthousiasme.

En Italie le fascisme a exigé la dissolution de toutes les organisations de jeunesse qui pourraient être des rivales. Par les Balillas et les Avanguardists, il s'est emparé de la jeunesse et s'a façonné à la mystique du Fascisme.

En Allemagne, A. Hitler déclarait l'an dernier avec feu que le National-Socialisme s'appliquerait désormais „à conquérir la jeunesse allemande”. La „Hitlerjugend” est l'avenir du Parti. Pour la faire prévaloir, vous savez quel combat acharné il mène contre les organisations — non pas politiques — mais culturelles et religieuses de la Jeunesse Catholique.

Ceci vous montre quelle importance les hommes au pouvoir en Russie, en Italie, en Allemagne, ont attachée à la conquête de la jeunesse.

Malheureusement ces jeunesses ont été ainsi arrachées à la cause du Christ en Russie; et ailleurs elles ont perdu leur liberté spirituelle.

Devant cet état de choses, il importe souverainement que dans les pays catholiques restés libres, Hollande, Belgique, Canada, France, la jeune génération catholique s'éveille à la conscience de sa mission.

En face du paganisme politique triomphant, c'est elle qui dans le monde devra porter un témoignage courageux pour le Christ et son Eglise.

Pour cela il faut que les jeunes Catholiques en tous ces pays se connaissent et s'aiment, qu'ils se fassent une doctrine rigoureuse à laquelle ils seront passionnément attachés; qu'ils travaillent dans une grande amitié fraternelle pour cette cause sacrée.

En France de grands efforts ont été accomplis. Par la persécution de la fin du XIXe siècle, elle a dû, cette jeunesse chrétienne, faire ses options.

Elle les a faites courageusement et avec fierté. Elle est prête à un beau témoignage et à des grands sacrifices.

Je suis très heureux de vous dire avec quelle joie elle vous verra marcher avec elle sur la même route illuminée par la Croix!

PAUL DONCOEUR S.J.
Rédacteur aux Etudes de Paris.

.....

INHOUD.

.....

Monseigneur J. H. G. Janssen †(H. Tervoert)	3
Dr. Rudolf van Oppenraay S.J. † (Prof. Dr. Al. Slijpen S.J.)	6
Kroniek 1935—1936	22
Prijsuitdeeling	22
Jaarverslagen:	
Maria-Congregatie	33
Derde Orde van St. Franciscus	33
Missievereeniging „Rolduc”	35
Academie „St. Augustinus”	40
Academie „Alberdingk Thijm”	41
Tooneel, Muziek en Film	43
Sport en spel:	
Voetbal	55
Tennisclub R. T. C.	64
Hockey-Club „Unitas”	65
Leerarencorps	67
Lijst van Leerlingen	68
Personelia	74
In Memoriam:	
Prof. Dr. W. J. Paimans †	77
Ir. H. W. D. Hellebrekers †	79
Mr. H. Paulussen †	80
Mr. Frans Erens	81
Bij een afscheid	88
Het zilveren Priesterfeest van den ZE. Heer L. Janssen	89
Mijmeringen van de Oude Rolducsche Zwarte Plank	90
De Plechtige Onderwerping aan de Bulle „Unigenitus” te Rolduc in 1740 (Dr. R. H. A. Huysmans)	92
Het winnende Doelpunt (Dr. J. P. Boyens)	98
Het Rolducsche „Kader” zwaait af (Theo Fröger)	101
De Akensche Geschiedschrijver Christiaan Quix en de oudste Annales Rodenses (Dr. Gierlichs)	103
IJs-dagen (Flor van Wersch)	111
Verkennerstroep „Ailbertus” (V)	113
Een merkwaardige vreemde gast in de abdij Kloosterrade (Dr. Gierlichs)	115
Schaesberg (J.)	118
Hoe de brandkast in 1865 op Rolduc Kwam! (J. H. Schuhmacher)	119
Aan Rolduc (Marchant)	122
A mon jeune et sympathique auditoire de Rolduc (Paul Doncoeur S.J.)	123

.....

PLATEN.

.....

Z. H. Exc. Mgr. J. H. G. Janssen †	tegenover pag.	3
Dr. R. van Oppenraay S.J. †	” ”	6
Baron E. O. J. M. van Hövell van Wezeveld en Westerflier †	” ”	7
Z. Exc. Jhr. Mr. Ch. Ruys de Beerenbrouck †	” ”	7
Philosophie Supérieure	” ”	24
6e Klas Gymnasium	” ”	24
5e Klas H. B. S.	” ”	25
5e Klas H. H. S.	” ”	25
Volière en Omgeving	” ”	40
Academie „Alberdingk Thijm”	” ”	41
Het Rolducsch „Kader”	” ”	41
St. Catharina	” ”	44
Ferdinand Verbiest: acteurs	” ”	45
Ferd. Verbiest: Hut in de Bergen — 1e Tafereel	” ”	48
” ” : Troonzaal in 't Keizerlijk Paleis 6e Tafereel	” ”	48
” ” : Kanonnenpark 8e Tafereel	” ”	49
” ” : Sterrenwacht 5e Tafereel	” ”	49
„Het Pension” Café-Terras 1e Bedrijf	” ”	49
Rolduc's Elftal	” ”	56
Sparta I	” ”	56
Minor II	” ”	57
Concordia I	” ”	57
Tennisclub R. T. C.	” ”	64
Hockey-Club „Unitas”	” ”	64
Sport bij Directeursfeest	” ”	65
J. H. Adams	” ”	80
J. W. H. Knops	” ”	80
W. G. Halmans	” ”	80
L. W. Linssen	” ”	80
Phra Riem Virajaphaki (Jos. van)	” ”	80
Prof. Dr. W. J. Paimans †	” ”	81
Ir. H. W. D. Hellebrekers †	” ”	81
Mr. Frans Erens †	” ”	81
Jos. Thissen †	” ”	81
Mr. H. Paulussen †	” ”	81
Klasfoto 1871— 1872 4e Gymn. te Rolduc	” ”	81
Rustaltaar op 't bordes tijdens de H. Sacramentsprocessie	” ”	92
Wiens oog ook in ontspanningstijd op ons rust	” ”	92
Onder de hoede der Onbevlekt Ontvangene	” ”	92
Nog zonder zorgen	” ”	93
Christiaan Quix	” ”	104
Een bladzijde uit de „Annales Rodenses”	” ”	104

Noord-West Gevel	tegenover pag.	105
Weer zijn onze vijvers gevuld	” ”	105
IJsvermaak	” ”	112
Uit het Verkennersleven	” ”	113
Op stap	” ”	120
Stemmingsbeelden	” ”	121
Willem Heuts	” ”	121